

NARVAN SUOMALAISEN KIRKKOKOULUN VAIHEITA.

H. K. E r v i ö.

Tiedot kouluopetuksesta Narvan suomalaisten keskuudessa Ruotsi-Suomen vallan aikana supistuvat varsin vähiin. Akiander mainitsee Inkerin evankelis-luterilaisia seurakuntia koskevassa teoksessaan, että Narvan trivialeikoulussa, jonka perustamisesta hallitus oli tehnyt päätöksen v. 1642, oli vuosisadan lopulla myöskin suomalaisen luokan opettaja, kolmas kollega Andreas Ruscovius eli Ruscovius, joka hoiti tätä tehtävää vv. 1689—99.¹⁾ Toisaalta tiedämme, että sama Ruscovius, jonka varsinaisena tehtävänä on ollut suomalaisen seurakunnan kanttorin virka, johon hänet oli valittu v. 1679, antoi lisäksi opetusta Narvan esikaupungin nuorisolle.²⁾ Narvan konsistori kehottaa nimittäin eräässä kirjelmässään kaupungin maistraatille v. 1688 sitä maksamaan hänelle 30—40 hopeatalaria vuodessa palkkana molemmista viimeksi mainituista tehtävistä.³⁾ Maistraatti, kuultuaan ensin asianomaisten kirkonesimiesten mielipidettä, onkin siihen suostuvainen ja päättää, että Ruscoviukselle myönnetään 30 talarin suuruinen vuosipalkka vuoden 1689 alusta. Samalla hänet kuitenkin velvoitetaan käymään

¹⁾ Matth. Akiander, Bidrag till kändedom om evangelisk-lutherska församlingarna i Ingermanlands stift. Helsinki 1865. Siv. 94.

C. Ölander, Om den svenska kyrkoreformationen uti Ingermanland. Uppsala 1900. Siv. 179 s.

Narva literata. Narva 1703.

²⁾ Narva literata.

³⁾ Maistraatin pöytäkirjat 20. 10. 1688.

”kolehtihaaveineen” seurakuntalaisten luona ja kehoittamaan heitä runsain käsin antamaan aineellista apuaan koulun ylläpitämiseksi, sillä palkka suoritettaisiin näin keräytyivistä varoista.⁴⁾

Tästä päätellen oli jo ainakin tällöin kouluopetus käynnissä Narvan suomalaisen seurakunnan piirissä, sillä juuri sen jäsenet, jotka olivat pääasiassa suomalaisia mutta osaksi myöskin eestiläisiä, muodostivat melkein yksinomaan mainitun, n.k. Vanhan kaupungin pohjoispuolelle syntyneen esikaupungin väestön. Varsin todennäköistä kuitenkin on, että se oli alkanut huomattavastikin aikaisemmin, sillä kaupungin suomalaisen asujamiston lukumäärä oli suhteellisen suuri, minkä lisäksi on muistettava, että useat Narvan superintendenteistä toimivat aivan erityisellä ponnella hiippakuntansa opetusolojen järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Vaikka Narvan triviaalikoulu olikin heidän silmäteränään ja vaikka se tuottikin heille paljon monenlaista huolta ja murhetta, heiltä varmasti riitti huomiota myöskin alkeisopetuksen edistämiseen hiippakuntakaupungissaan.

Mitään yksityiskohtaisempia tietoja ei meillä ole käytettävissä Rusevituksen koulusta, mutta se lienee vastannut lähinnä lastenkoulua, pedagogiota. Sen varsinaisena ylläpitäjänä oli Narvan suomalainen seurakunta, joskin kaupungin maistraatilla oli sitäkin koskevilla asioissa patronaattioikeutensa perusteella ratkaisuvaita.

Tämän koulutyön samoin kuin kaiken rauhanaikaisen toiminnan keskeyttivät varmasti ne suuren pohjan sodan ensimmäiset vuodet, jotka erikoisen raskaina kohtasivat Narvan kaupunkia. Mutta kun tsaari Pietarin joukot v. 1704 Kaarle XII:n neljä vuotta aikaisemmin kaupungin välittömässä läheisyydessä saavuttamasta loistavasta voitosta huolimatta valloittivat sen, alkoi elämä siellä vähin erin palautua entisiin rauhanomaisiin uomiinsa. Näin on kaikesta päätellen myöskin suoma-

⁴⁾ Maistr. ptk. 22. 10. 1688.

lainen koulu saanut jatkaa toimintaansa, ja on sen koulumestarin nyt Mikael Eerikinpoika. Sota on kaikesta huolimatta lyönyt leimansa siihenkin, ja niin on koulumestarin pakko v. 1707 ilmoittaa kaupungin maistraatille, että kun hänellä on vain 3 oppilasta, hän ei tule perheineen toimeen, ja että hän siksi aikoo siirtyä Inkeriin opettaakseen siellä nuorisolle kristinuskoa. Tähän häntä ovat kehoittaneet Aabraham Wasermann ja Andreas Norborg, joista edellinen oli Tuutarin ja jälkimmäinen Slavankan kirkkoherrana.⁵⁾

Lyhyeksi jäi näin ollen jälleen suomalaisen koulun työskentely, mutta varmaan se olisi muutenkin katkennut jo seuraavan vuoden alkupuolella, jolloin kaupungin asukkaita kohtasi uusi, ankara isku, karkoitus kauas sisä-Venäjäälle. Suomalainen seurakuntakin supistui tällöin noin 50 hengeksi, mutta pian se alkaa vähitellen uudelleen kasvaa, ja v. 1714 pääsevät jo ensimmäiset karkoitettutkin palaamaan takaisin kotikaupunkiinsa.

Nämä vuodet eivät ole luonnollisestikaan olleet vaikuttamatta seurakunnan sisäiseen tilaan. Niinpä kirjoittaa siitä v. 1716 kaupungin maistraatille sen silloinen kirkkoherra Johan Schütz, että "totisen kristillisyyden merkit ovat seurakunnassa varsin vähäiset", minkä lisäksi "tuskin yksi monesta on opetelut tuntemaan kirjaimet". Ja hän pelkää, että kehitys saattaa tässä suhteessa viedä suoranaiseen rappiotilaan, ellei saada aikaan koulua, jossa lapset voisivat oppia äidinkielellään lukemaan. Opettajaksi sopiva henkilökkin olisi olemassa, valaja Matti Ammelin, joka on antanut hyviä näytteitä opetustaidostaan. Tarvittaisiin lisäksi vain sopiva huone, jossa koulua voitaisiin ruveta pitämään.⁶⁾

Tämä aloite, joka ei suinkaan sisältänyt suuria vaatimuksia, onkin kaikesta päätellen johtanut tulokseen. Erään suomalaisen seurakunnan kirkonkirjan liitteenä olevassa ehtoollisvieraitten luettelossa vuosilta 1717—1718 mainitaan mm. suomalainen

⁵⁾ Maistr. ptk. 22. 11. 1707, 25. 12. 1707.

⁶⁾ Schütz maistr:lle 3. 10. 1716.

koulumestari Matti Ammelin.⁷⁾ Kuinka kauan hän on tätä tehtävää hoitanut, on sen sijaan tuntematonta, sillä seuraava tieto suomalaisen kouluopetuksen vaiheista on vasta v:lta 1722. Narvaan on silloin palannut takaisin Venäjältä aikoinaan kaupungin aksiisipalvelijana toiminut Jyrki Barnau eli Parnovius, jolta maistraatti tällöin tiedustelee, haluaisiko hän ottaa entisen tehtävänsä sijasta mieluummin vastaan suomalaisen koulumestarin toimen. Barnau valitseekin sen, ja niin pääsee koulutyö vihdoin säännölliseen käyntiin.⁸⁾ Varmaan siinä on ollut osuutensa myös Narvan suomalaisella kirkkoherralla Johannes Goviniuksella, joka on tunnettu siitä, että hän on hoitanut seurakuntansa asioita suurella tarmolla.

Seuraavana vuonna järjestyä myöskin Barnaun palkkaus vakinaiselle kannalle, kun Narvan maistraatti konsistorin sille tekemän ehdotuksen johdosta päättää myöntää hänelle neljännesvuosittain 4 ruplaa vaivauskassasta. Tämän palkkansa ohella hän saa edelleen lasten vanhemmilta tavanmukaisen vuosineljännesmaksun, josta kuitenkin varattomat on vapautettu.⁹⁾ Hänen kaikki palkkaetunsa nousivat näin neljännesvuodessa n. 8 ruplaan, ja muodostivat sen seuraavat erät: 4 rpl. opettajan toimesta seurakunnalta, maksu oppilailta, joka oli 20 kop. varattomia lukuunottamatta ja joka esim. v. 1736 teki 3 rpl. 20 kop. (30 oppilasta, joista 14 varattomia) ja n. 1 rpl. ruotsalaisen seurakunnan konttorin tehtävien hoitamisesta. Lisäksi tuli 16—20 kop. kerralta ruumissaatossa veisaaamisesta.¹⁰⁾

Yleensä näytävät suomalaisen seurakunnan jäsenet, jotka olivat pääasiassa kantajia, ajomiehiä, kirvesmiehiä, palvelijoita j.n.e., olleen verrattain köyhiä, sillä esimerkiksi v. 1734 Barnau valittaa, etteivät lapset juuri tästä johtuen kykene tuomaan kouluhuoneen lämmittämiseksi tarpeeksi puita. Maistraatti on tosin osittain toista mieltä, mutta suostuu kuitenkin siihen, että

⁷⁾ Narvan suomalaisen seurakunnan kirkonkirja 1724—29.

⁸⁾ Maistr. ptk. 5. 3. 1722.

⁹⁾ Maistr. ptk. 11. 10. 1723.

¹⁰⁾ Govinius maistr:lle 13. 4. 1736.

varattomien lasten osuutena saadaan vaivaistalon varoista käyttää 2 rpl. talven polttopuiden hankkimiseksi kouluun.¹¹⁾

Barnau, joka ainakin myöhemmin hoiti myöskin suomalaisen seurakunnan kanttorin tehtäviä, toimi koulumestarina eli pedagogina aina vuoden 1736 huhtikuuhun.¹²⁾ Syystä tai toisesta, ehkäpä vanhuuden taikka sairaalloisuuden takia, hän ei ole silloin enää kyennyt hoitamaan opettajanvirkaansa, johon nyt on pyrkimässä eräs opiskelija, Johan Hongelin nimeltään.¹³⁾ Narvan konsistori suosittelee häntä myöskin, ja kun asiasta on ensin tiedusteltu Barnaun mielipidettä, maistraatti ottaa Hongelinin koulumestariksi, aluksi puolen vuoden koeajalla ja samalla palkalla, mikä on maksettu hänen edeltäjälleen. Barnaulle, joka toivoo, että hänestäkin pidettäisiin jollain tavalla huoli, päätehtään suorittaa, nähtävästi eräänlaisena eläkkeenä, 3 rpl. vuosineljännekseltä.¹⁴⁾

Goviniuksen ponnistusten ansiota on, että suomalainen kirkkokoulu saa vihdoin myöskin oman koulurakennuksensa, mikä merkitsee suurta helpotusta koko sen työskentelyn ulkonaiselle järjestelylle. V. 1731 Govinius tekee nimittäin Narvan maistraatille ehdotuksen sellaisen rakentamisesta, ja asia ratkeaaakin myönteisesti. Maistraatti päättää suostua siihen, että vaivaistalon luo ja sen varoilla rakennetaan suomalaista koulunuorisoa varten kouluhuone, jonka suuruus on 4 kertaa 4 sylvä, ja lisäksi pieni eteinen.¹⁵⁾ Tämä päätös on pantu myöskin täytäntöön, sillä seurakunnan tilikirjoista ilmenee, että suomalaisen koulurakennuksen korjauksiin on käytetty sen varoja mm. vuosina 1735, 1740, 1747 ja 1751.³⁾

Koulumestari Hongelinista suomalaisen seurakunnan koulu sai pitkäaikaisen opettajan. Yli 30 vuotta hän hoiti tätä tehtävää, sillä viimeinen tietomme hänestä on alkuvuodelta 1767, jonka jälkeen ei enää esiinny merkintöjä hänen palkkansa mak-

¹¹⁾ Maistr. ptk. 25. 10. 1734.

¹²⁾ Suomal. seurak. tilit 1725—73.

¹³⁾ Maistr. ptk. 29. 3. 1736.

¹⁴⁾ Maistr. ptk. 29. 3. 1736. *) Maistr. ptk. 24. 2. 1731.

¹⁵⁾ Suomal. seurak. tilit 1725—73.

samisesta.¹⁶⁾ Paitsi tätä tehtävää oli hänelle uskottu myöskin seurakunnan ruotsalaisen osan kanttorin toimi sekä vaivaistalon taloudenhoitajan tehtävät.¹⁷⁾ Sen ohessa hän oli ainakin kirkkoherra Gabriel Kalmin aikana huolehtinut osittain aamu- ja iltahartauksien pitämisestä vaivaistalossa.¹⁸⁾

Itse koulusta ei tältä ajalta ole säilynyt mitään tietoja, mutta kaikki viittaa siihen, että Hongeliniin on oltu tyytyväisiä. Niinpä maistraatti korottaa hänen opettajan palkkaansa kahteenkin kertaan — sitä anoessaan Hongelin valittaa velkaantumistaan — ensin 16 rpl:sta 40 rpl:aan vuodessa¹⁹⁾ ja sittemmin vielä 10 rpl:lla.⁵⁾ Ja ainakin hänen tuloksellisesta työstään vaivaistalon hyväksi maistraatti antaa hänelle erikoisen tunnustuksen.²⁰⁾ Varmaankaan hän ei olisi sitä saanut, jos hän samalla olisi laiminlyönyt tai huonosti hoitanut varsinaisen tehtävänsä.

Hongelinin kuoleman jälkeen näyttävät suomalaisen kirkkokoulun opettajan tehtävät siirtyneen seurakunnan kirkkoherran apulaiselle, joskaan kaupungin maistraatti ei pidä tätä luonnollisena ottilana vaan olosuhteiden pakosta syntyneenä väliaikaisena järjestelynä.²¹⁾ Silloisen kirkkoherran Jaakob Alopaeuksen useista apulaisista tuli tämä tehtävä ensimmäiseksi pastori Henrik Lindströmille, joka kahteen eri kertaan toimi koulun opettajana, ensin vuoteen 1777 — ehkäpä jo v:sta 1769, jolloin hänet määrättiin apulaiseksi — ja sittemmin yksinomaan opettajana ollen 1781—83.²²⁾ Vaikkakin Lindström

¹⁶⁾ Suomal. seurak. tilit 1725—73.

¹⁷⁾ Suuren pohjan sodan päätyttyä Narvan suomalaisen seurakunnan kirkkoherran tehtäväksi tuli toimia myöskin sikäläisen pienen ruotsalaisen seurakunnan sielunhoitajana. Vähitellen se kuitenkin yhdistyi yhä kiinteämmin suomalaiseen seurakuntaan muodostaen lopulta sen kanssa yhden, ruotsalais-suomalaisen seurakunnan.

¹⁸⁾ Suomal. seurak. tilit 1725—73. Maistr. päätöksiä 18. 12. 1762. Maistr. ptk. 19. 9. 1746. Kahn kirkkoherrana 1744—62.

¹⁹⁾ Maistr. ptk. 24. 2. 1738. ⁵⁾ Maistr. ptk. 23. 6. 1741.

²⁰⁾ Maistr. päätöksiä 18. 12. 1762.

²¹⁾ Maistr. päätöksiä 22. 3. 1781.

²²⁾ Alopaeus maistr.:lle 25. 1. 1776. Maistr. ptk. 22. 3. 1781, 12. 5. 1783, 14. 6. 1783.

joutui vaikeaan, vieläpä lopulta aivan sovittamattomaan ristiriitaan esimiehensä kanssa, hän sai opettajatehtävästään mitä parhaan tunnustuksen sekä monien seurakuntalaisten että myöskin maistraatin taholta.²³⁾ Siitä on todistuksena mm. se, että kun Lindström menetti mainitun ristiriidan johdosta apulaisvirkansa, seurakuntalaiset anoivat, että hän saisi edelleen hoitaa opettajan tehtäviä, ja lupasivat puolestaan maksaa hänelle sen määrän, minkä hän oli saanut siihen asti Alopaeukselta.²⁴⁾ Ja kun pastori Fabricius, hänen seuraajansa Alopaeuksen apulaisena, oli oman toimensa ohella huolehtinut koulusta syyskuusta 1777 lähtien, maistraatti päätti seurakunnan kuudennusmiesten anomuksesta kutsua tähän tehtävään v. 1781 jälleen Lindströmin, sillä Alopaeuksen kuoltua joulukuussa 1780 Fabricius oli määrätty virka- ja armonvuoden saarnajaksi.²⁵⁾

Suomalaisen seurakunnan kirkkoherran virkaa uudelleen täytettäessä Lindströmillä olivat mitä parhaat edellytykset tulla valituksi, mutta eräs hänen onneton kirjeensä maistraatille aiheutti sen, ettei tämä katsonut voivansa asettaa häntä vaaliin.²⁶⁾ Mitä k.o. kirje on sisältänyt, emme tiedä, mutta todennäköistä on, että se on kosketellut aikaisemmin mainitun ristiriidan yhteydessä olleita seikkoja tavalla, joka asetti Lindströmin mielenlaadun hyvin epäedulliseen valoon. Vuoden ajan hän kuitenkin vielä toimii koulun opettajana, eroten tästä virasta toisen vuosineljänneksen päättyessä v. 1783 Suomeen siirtyäkseen.²⁷⁾

Seurakunnan kouluikäisten lasten lukumäärä on näihin aikoihin ollut varsin huomattava. Niinpä ilmoittavat kuudennusmiehet edellä mainitussa anomuksessaan maistraatille sen 52

²³⁾ Seurakuntalaisten anomus maistr:lle 6. 11. 1775. Maistr. päätöksiä 1. 2. 1776.

²⁴⁾ Seurakuntalaisten anomus maistr:lle 6. 11. 1775.

²⁵⁾ Maistr. ptk. 2. 12. 1780, 11. 12. 1780, Kuudennusmiesten kirjelmä maistr:lle 22. 1. 1781.

²⁶⁾ Maistr. ptk. 6. 4. 1782.

²⁷⁾ Maistr. ptk. 12. 5. 1783, 5. 7. 1783.

lapsiksi, joista poikia 32 ja tyttöjä 20. Fabriciuksen aikana ei kuitenkaan kaikilla lapsilla ollut tilaisuutta opetukseen osallistumiseen, sillä hän vaati poikkeuksetta kaikilta koulurahan, jota monet vanhemmat eivät kyenneet suorittamaan. Lindström sen sijaan opetti ilmaiseksi niitä lapsia, joiden vanhemmilla ei ollut mahdollisuuksia sen maksamiseen. Fabriciuksen aikana näyttää koulutyö muutenkin kärsineen, sillä opetus on ollut hänen seurakuntamatkojensa takia usein keskeytyksissä.²⁸⁾

Lindströmin erottua opettajan virasta tulee hänen seuraajakseen maistraatin suostumuksella kirkkoherra Eerik Parcoun apulainen, pastori Henrik Wilhelm Carling, joka kuitenkin jo kaksi vuotta myöhemmin siirtyy muualle.²⁹⁾ Tällöin opettajan tehtävät jäävät Parcoun itsensä hoidettavaksi, kunnes hän saisi uuden apulaisen.³⁰⁾ Seuraavan vuoden alkupuolella tämä hänen toiveensa toteutuikin, ja uusi apulainen, pastori Andreas Berg saa tehtäväkseen huolehtia myöskin kirkkokoulusta.³¹⁾

Pian osoittautuu kuitenkin, ettei suomalaisen kouluun eli, kuten sitä nähtävästi seurakunnan nimen mukaan ruvetaan kutsumaan, ruotsalaiseen ja suomalaiseen kouluun saada enää kaikista maistraatinkaan ponnistuksista huolimatta sitä elämää, johon sillä varmasti olisi ollut jatkuvasti edellytyksiä, vaan se alkaa siinä suhteessa kitumistaan kitua, välillä kokonaankin sammuen, kunnes se vielä kerran, ennen toimintansa lopullista katkeamista hulmahtaa liekkiin. Niistä niukoista tiedoista päätellen, joita siitä on sen viimeisintä ajoilta säilynyt, näyttää siltä, niin merkilliseltä kuin se saattaakin tuntua, että yhtenä ja varsin merkittävänä syynä tähän on ollut se heikko tai melkein olematon harrastus, jota useimmat suomalaisen seurakunnan seuraavista kirkkoherroista ovat sitä kohtaan osoittaneet. Toisaalta on syytä juuri tässä yhteydessä korostaa sitä, että Narvan kaupungin maistraatti, vaikka sen jäsenet olivat sekä kie-

²⁸⁾ Kuudennusmiesten kirjelmä maistr:lle 22. 1. 1781.

²⁹⁾ Maistr. ptk. 14. 6. 1783, 19. 11. 1785.

³⁰⁾ Maistr. ptk. 19. 11. 1785.

³¹⁾ Maistr. ptk. 9. 3. 1786.

littää että hengeltään vieraita, piti aina, kun suomalaisen koulun asia tuli esille, erittäin tärkeänä, että se pääsisi jatkamaan työtään ja että se todellakin vastaisi niitä vaatimuksia, jotka sille oli asetettava.

Jo Parcoun aikana koulutyö joutuu jälleen epätyytyttävälle kannalle, minkä johdosta seurakuntalaiset anovat, että maistraatti palkkaisi sitä varten erillisen opettajan ja että koulu asetettaisiin koulujen tarkastajan alaiseksi ja saisi samalla oman järjestyssääntönsä. Maistraatti onkin suostuvainen tehtyyn anomukseen, kunhan vain löytyy sopiva opettaja, sillä se pitää koulun toimintaa välttämättömänä lasten opettamiseksi anojien kielissä, koska jumalanpalveluksetkin pidetään heidän kansalliskielellään. Sen sijaan se on havainnut, että koulun saksankielen opetus on niin huonoa, että sillä turmellaan kokonaan oppilaiden mahdollisuudet kielen oikeaan oppimiseen, ja kun se lisäksi ei kuulu sen varsinaisiin tarkoituseriin, maistraatti katsoo, että saksankielen opetus on kokonaan lopetettava.³²⁾

Erillistä opettajaa kouluun on tuskin maistraatin hyvästä tahdosta huolimatta saatu, — mitään tietoja siitä ei ole ainakaan säilynyt — joten on luultavaa, että sen opettajina ovat edelleenkin toimineet seurakunnan kirkkoherrat tai heidän apulaisensa sen mukaan, miten he ovat varsinaisen seurakuntatyönsä ohlla siihen ehtineet. On nimittäin muistettava, että Narvan suomalaisen seurakunnan kirkkoherralle kuului myöskin Kosemkinan eli Narvusin seurakunnan hoito, ja matkat sinne vähintään joka kolmas sunnuntai vaativat aina useita päiviä.

Vasta vuodelta 1812 on seuraava suomalaista koulua koskeva tieto, joka sekään ei suinkaan ole mitenkään lohduttava. Seurakunnan kirkkoherrana on nyt Eerik Wilhelm Skotte, jonka aikana kouluopetus on ollut pitkään katkenneena. Maistraatin on jälleen puututtava asiaan, sillä sille ei voi olla yhdentekevää, kuten se Skottelle huomauttaa, opetetaan nuorisoa ja miten

³²⁾ Maistr. päätöksiä 23. 6. 1787.

se tapahtuu. Siksi se määrääkin, että hänen on huolehdittava siitä, että sille opetetaan keskeytyksittä uskontoa samoin kuin muitakin sille soveltuvia koulutietoja.³³⁾ Tämän jälkeen lie-nee koulutyö ollut ainakin ajoittain käynnissä. Mutta kymmenkunta vuotta myöhemmin siinä on taasen tapahtunut pysähdys. V. 1822 maistraatti nimittäin tiedustelee kantajavanhin Neumannilta, miten koulun laita on, jolloin tämä ilmoittaa, että siitä on aikaisemmin aina huolehtinut seurakunnan kirkkoherran apulainen, mutta että siitä alkaen, kun Hornborg tuli kirkkoherraksi, ei koulun pitämistä enää ajateltukaan, ja siten on suomalainen nuoriso saanut varttua ilman silmälläpitoa aivan kuin paraskin karja.³⁴⁾

Kituvaa lienee koulun toiminta edelleenkin ollut, kunnes tuli palo, joka tuhoaa koulurakennuksen, tuo mukanaan pitkäkhön keskeytyksen sen koko toimintaan.²⁾ Vasta Hornborgin seuraaja Karl Helenius saa Pietarin konsistorin aloitteesta koulun uudelleen käyntiin toukokuussa 1844, ja tällä kertaa sillä on myöskin oma opettajansa, Elias Lellikäinen, jonka seurakunnan v.t. kirkkoherra Joonas Cawén oli ylisuperintendentti von Flittnerin määräyksestä tutkinut ja tällaiseen tehtävään hyväksynyt ja joka myöhemminkin saa erinomaisen arvostelun sekä innostaan ja taidostaan että rakkaudestaan lapsiin.³⁵⁾ Koulua pidetään nyt majuri Roopin talossa, kunnes se pääsee siirtymään omaan rakennukseen, jonka Lellikäinen oli rakennuttanut osaksi omilla, osaksi lahjavarjoilla omistamalleen maalle.³⁶⁾

Koulun oppiaineina mainitaan uskonto, sisäluku, kirjoitus ja laskento, minkä lisäksi näyttävät myöhemmin tulleen kielel-

³³⁾ Maistr. ptk. 15. 3. 1812. *) Maistr. ptk. 22. 11. 1822. Aadolf Fredrik Hornborg oli seurakunnan kirkkoherrana 1821—1841.

³⁴⁾ Schening Pietarin konsistorille 5. 11. 1846.

³⁵⁾ Cawén Narvan koulujen tarkastajalle 29. 12. 1844. Schening Pietarin konsistorille 5. 11. 1846. Scheningin Lellikäiselle antama todistus 6. 5. 1858.

Uuden, v. 1832 hyväksytyen Venäjän evankelis-luterilaisia seurakuntia varten laaditun kirkkolain mukaan oli Narvan konsistori, jonka alaisina olivat olleet vain kaupungin seurakunnat, lakkautettu, jolloin mainitut seurakunnat siirtyivät Pietarin konsistorin alaisuuteen.

³⁶⁾ Seurakunnan tarkastuskysymykset 1863.

suomi, eesti, venäjä ja saksa.³⁷⁾ Oppilasluku on alkuun ollut varsin huomattava, 40—50, jopa siitäkkin yli, aluksi kaikki poikia, mutta vuodesta 1846 lähtien myöskin tyttöjä. Sittenkin on oppilasluku alenemistaan alentunut ollen esim. v. 1862 25 ja kahta vuotta myöhemmin vain 19, joista 9 poikaa ja 10 tyttöä.³⁸⁾

Opettajan palkkauksesta on olemassa kaksikin erilaista tietoa. Toisen mukaan sen perustana olisi vanhastaan suomalaisen koulun opettajalle määrätty 50 talaria, kun toinen sen sijaan väittää, että se pohjautuisi erääseen keisarinna Katariina II:n lahjoitukseen ja olisi määrältään 13 hopearuplaa. Kuntästä ei ole säilynyt muita tietoja, kuin Narvasche Stadt Blätter-lehden maininta, on todennäköistä, että edellinen, Cawénin Narvan koulujen tarkastajalle antama selostus pitää paikkansa sillä poikkeuksella, ettei kysymys ole talareista vaan ruplista.³⁹⁾ Kuten aikaisemmin on mainittu, Hongelin nautti lopuksi juuri 50 rpl:n palkkaa. Lisäksi kuului palkkaukseen edelleen vapaaehtoinen maksu lasten vanhemmilta tai holhoojilta.

Tarkastukseen nähden oli suomalainen koulu ollut aina lähinnä seurakunnan kirkkoherran alainen. Myöhemmin se alistettiin tässä suhteessa myöskin Narvan koulujen tarkastajalle, minkä lisäksi se tuli uudelleen toimintaansa aloittaessaan Pietarin kuvernementin kouluviranomaisten alaisuuteen.⁴⁰⁾

Suomalaisen koulun toiminta, joka nyt oli saatu jälleen hyvään vauhtiin, jatkui sellaisena aina vuoden 1865 syksyyn. Silloin tuli taasen keskeytys, joka muodostui varsin kohtalokkaaksi, sillä se päätti lopullisesti suomalaisen seurakunnan koulun vaiheet. Syynä siihen oli se, että opettaja Lellikäinen katsoi olevansa taloudellisten vaikeuksien takia pakoitettu, kuten

³⁷⁾ Schening Pietarin konsistorille 5. 11. 1846. Narvasche Stadt Blätter n:o 22, 1864.

³⁸⁾ Seurakunnan vuosikertomus 7. 9. 1845. Narvasche Stadt Blätter n:o 17, 1863 ja n:o 22, 1864.

³⁹⁾ Cawén Narvan koulujen tarkastajalle 29. 12. 1844. Narvasche Stadt Blätter n:o 22, 1864.

⁴⁰⁾ Schening ylisuperintendentti v. Flittnerille 21. 12. 1856.

suomalaisen koulun opettaja kerran aikaisemminkin, siirtymään toiseen tehtävään ja ettei hänelle saatu heti alkuun sopivaa seuraajaa.⁴¹⁾

Ilmoittaessaan tästä seurakunnan vuosikertomuksessa Pietarin konsistorille kirkkoherra Andreas Schening tuo samalla sen johdosta ilmi valittelunsa. Valitettavaa todella olikin, että Narvan suomalainen kirkkokoulu, joka oli ollut yli puolentoista vuosisadan ajan kaupungin suomalaisten ja osaksi myös eestiläisten lasten ja varhaisnuorison kasvattajana, joutui näin lopettamaan toimintansa. Näin sitäkin enemmän, kun sen merkitys, olipa se suorittanut tuon sille kuuluneen tehtävän milloin paremmin, milloin vajavaisemmin, ei rajoittunut vain puhtaasti kasvatukselliseen puoleen, vaan sen ohessa sillä oli myös tärkeä kansallinen tehtävänsä Narvan suomalaisten keskuudessa, joiden yhteydet varsinaiseen isänmaahansa ajan kuluessa heikkenemistään heikkenivät. Juuri tässä kohden tuli sen puute myöhemmin mitä kipeimmin tuntumaan. Niinpä seurakunnan sen aikainen kirkkoherra Johan Murman kirjoittaa v. 1871 Pietarin konsistorille, että kun eestiläisessä kirkkokoulussa — koulun vihkiminen oli tapahtunut 13. 1. 1870⁴²⁾ — käy myöskin suomalaisia lapsia, olisi toivottavaa, että mainittu koulu voisi huolehtia suomenkielenkin opetuksesta, jotteivät nämä lapset kokonaan vieraantuisi äidinkielestään.⁴³⁾

Tämä toivomus ei kuitenkaan johtanut tulokseen. Luonnollisinta olisi ollutkin, että huomio olisi tässä suhteessa kiinnitetty oman suomalaisen koulun henkiinherättämiseen. Kysymys siitä on ollut kyllä esillä, mutta siinä on aina päädytty kielteiseen kannanottoon, mikä on ainakin osittain johtunut seurakuntalaisten vastahakoisuudesta, kuten Murmanin seuraaja Aleksis Kniper konsistorille ilmoittaa.³⁾ Vaikkakin Narvan suomalainen asujamisto oli vähenemistään vähenemässä ja osaksi myös eestiläistymässä, vieläpä kieleltään josain määrin

⁴¹⁾ Seurakunnan vuosikertomus 16. 10. 1865.

⁴²⁾ Narvasche Stadt Blätter n:o 2, 1870.

⁴³⁾ Murman konsistorille 4. 4. 1871. ³⁾ Kirkkoneuvoston ptk. 9. 12. 1873. Vuosikertomus 4. 10. 1874. Kniper konsistorille 17. 1. 1877.

venäläistymässäkin, olisi suomalainen koulu voinut tehdä vielä paljon sen säilyttämiseksi suomalaisvoittoisena. Mahdollisuuksia koulun ylläpitämiseen olisi varmasti ollut, etenkin sen johdosta, että juuri Kniperin aikana tapahtui seurakunnan taloudellisessa tilassa täydellinen muutos seurakunnan saadessa luvan sille kuuluvan maaomaisuuden osittaiseen myyntiin.

Koulun tärkeimpänä tehtävänä seurakunnallisena kouluna olisi kuitenkin ollut lukemaan opettamisen rinnalla kristillisen alkeistiedon jakaminen ja kristillisten kasvatussyöntejen käytännöllinen toteuttaminen. Seuraavien vuosien seurakuntakerhomukset samoin kuin tarkastuksetkin osoittavat, että tässä suhteessa olisi sille ollut aivan riittävästi työmaata, sillä juuri tällainen koulu olisi varmasti ollut omiaan juurruttamaan seurakuntalaisten mieliin ja elämään jo lapsesta pitäen kristillisen elämänkatsomuksen perusteita ja siten lujittamaan sitä kasvatustyötä, jota kodin, kirkon ja koulun tulisi aina yhteisvoimin ja käsi kädessä tehdä.
